

Rammesætningen som typificeret handling i nyhedsanalysen

Borchmann, Simon

Published in:
NyS

Publication date:
2013

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Borchmann, S. (2013). Rammesætningen som typificeret handling i nyhedsanalysen. *NyS*, 2013(45), 104-140.

General rights

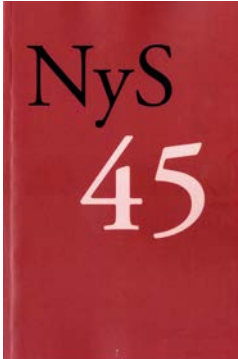
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@ruc.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

NyS

Titel:	Rammesætningen som typificeret handling i nyhedsanalysen	
Forfatter:	Simon Borchmann	
Kilde:	<i>NyS – Nydanske Sprogstudier</i> 45, 2013, s. 104-140	
Udgivet af:	NyS i samarbejde med Dansk Sprognævn	
URL:	www.nys.dk	

© NyS og artiklens forfatter

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre NyS-numre (NyS 1-36) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Rammesætningen som typificeret handling i nyhedsanalysen

SIMON BORCHMANN

Denne artikel præsenterer delresultater af en sprogvidenskabelig, sociokognitivt orienteret genreanalyse af nyhedsanalysen (Borchmann under udgivelse). Når disse delresultater fortjener at blive præsenteret for sig selv, er det fordi de afdækker aspekter af rammesætning (*framing*) man hidtil har set bort fra i de politologisk orienterede tilgange til rammesætning inden for sprog- og kommunikationsforskningen. Det primære ærinde med artiklen er således at præsentere et sociokognitivt supplement til denne forskning. Præsentationen illustrerer samtidig en sproglig tekstanalyse der adskiller sig fra tekstlingvistiske analyser ved en omfattende kontekstuel berigelse, og denne illustrering kan derfor anses for et sekundært, metodologisk ærinde.

Rammesætning er kort og bredt sagt det at anskue et udsnit af virkeligheden under nogle aspekter frem for andre og at fremhæve disse aspekter via sprogbrug (eller brug af billeder). Den økonomiske krise er f.eks. både beskrevet som et resultat af grådighed og som et resultat af afregulering; den første beskrivelse fremhæver de psykologiske aspekter, den sidste de politiske. I de politologisk orienterede tilgange til rammesætning inden for sprog- og kommunikationsforskningen beskrives rammesætning som en strategisk handling der tilgodeser afsenderens interesser, eller som et ideologisk pres der sætter sig igennem bag om ryggen på afsenderen (Gamson 1989; Entman 1993; Kuypers 2002; Lakoff 2004; Entman 2007). Det er vigtige aktiviteter, der bidrager til at bevidstgøre om sprogbrugens potentielle ideologiske indebyrd og indvirkning. Hvad man imidlertid ikke har beskæftiget sig med, er de konventioner der gælder for rammesætningen som social handling. Og det er ikke uvæsentligt set i lyset af den kognitionsvidenskabelige erkendelse at rammer er en forudsætning for forståelse. Med andre ord

er alt rammesat. Det rejser spørgsmålet om hvordan vi i sprogbrugen præsenterer og forvalter de rammer der kan danne grundlag for gensidig forståelse og dermed for at forudsige og koordinere handlinger. I besvarelsen af dette spørgsmål spiller genreteorien som en teori om typificeret social handling en central rolle.

Nyhedsanalysen er karakteriseret ved at dens indhold helt eller delvis er journalistens egen analyse af en nyheds perspektiver, årsager og konsekvenser (Meilby 2004). Nyhedsanalysen er af flere grunde særlig interessant i forhold til den beskrevne problemstilling. For det første hører den til den forklarende journalistik hvis funktion netop beror på den information en ramme kan tilføre forståelsen; det er rammen der tillader at relatere faktuelle kendsgerninger til hinanden og skabe sammenhæng. For det andet indtager nyhedsanalysen som forklarende journalistik en art mellemposition i avisgenresystemet: På den ene side hører den til nyhedsjournalistikken med de krav om objektiv formidling det indebærer; på den anden side fordrer realiseringen af den forklarende funktion at begivenhederne fortolkes, og derved ligner den de meningsjournalistiske genrer. Denne position er interessant fordi man i henhold til professionelle journalistiske idealer forsøger at opretholde et skarpt skel mellem de nyhedsjournalistiske og de meningsjournalistiske genrer. Det bør udmønte sig i nogle restriktioner. Det spørgsmål der er styrende for den præsenterede analyse, er således: Er der konventioner for rammesætning i nyhedsanalysen inden for det danske system af avisgenrer?

Først beskrives det genreteoretiske grundlag for analysen. Dernæst følger en beskrivelse af nyhedsanalysen og dens kulturelle og historiske baggrund. Så følger en kort beskrivelse af analysen, herunder korpus, og endelig følger analysen. Analysen indikerer at der er konventioner for rammesætningen, og dermed understøtter den bestemmelsen af rammesætningen som en typificeret social handling i nyhedsanalysen inden for det danske system af avisgenrer.

GENREN SOM SOCIAL HANDLING

Den præsenterede genreanalyse er funderet på Millers teori om genren som social handling og tager udgangspunkt i hendes kritik af Bitzers

beskrivelse af relationen mellem en retorisk handling og den situation den udføres i.

Bitzer definerer en retorisk situation således: “a natural context of persons, events, objects, relations, and an exigence which strongly invites utterance” (1968: 5). I henhold til teorien gælder det så at det problem (*exigence*) situationen indebærer, er motivet for den retoriske handling, og at handlingen – for så vidt den er en passende respons på situationen – er bestemt af forholdene i situationen. I den forbindelse peger Bitzer på at situationer er genkomne, og dermed kan beskrivelsen af relationen mellem situationen og handlingen danne grundlag for en genreteori med en vis forklaringsværdi: De handlinger de genkomne situationer giver anledning til, vil – for så vidt de er passende responser – have træk til fælles. Grundlaget for klassifikationen af tekster er altså at de situationer de optræder i, har ligheder.

Problemet ved Bitzers fremstilling er at de sociale konventioners betydning for driften af dette tilsyneladende velkørende maskineri i bedste fald er forudsat og under alle omstændigheder underbeskrevet. Det er netop denne mangelfuldhed Millers teori udbedrer. Med henvisning til Stebbins peger Miller på at det genkomne hverken kan være den materielle situation eller afsenderens subjektive perception af denne, for begge er unikke fra situation til situation (1984: 156). Genkomst er et socialt fænomen: Det der går igen, er vores forståelse af situationen, dvs. situationen som type.

Med et argument der har klare paralleller til Wittgensteins privatsprogsargument, angiver Miller at vellykket kommunikation fordrer at parterne anvender samme almene type i deres bestemmelse af situationen, og at dette kun er muligt hvis typer skabes socialt. Det får nogle afgørende konsekvenser for opfattelsen af exigence. Exigence må forstås som et socialt motiv. Det første adskillende kendetegn ved exigence som socialt motiv er at det går forud for såvel det aktuelle problem som den aktuelle handling; det er en allerede etableret struktur der betinger både forståelsen af den aktuelle situation som problematisk og genkendelsen af den aktuelle sprogbrug som en handling der sigter på at løse problemet. Det andet kendetegn er at det er en social struktur forstået dels som et gensidigt anerkendt behov blandt parterne i et samhandlende fællesskab, dels som en gensidigt anerkendt

handlemåde til at opfylde dette behov. Det tredje er at exigence som social struktur er historisk og kulturelt betinget: Behov opstår, ændrer sig og går i sig selv igen fra periode til periode, og nogle er mindre almene og mere kulturspecifikke end andre. Tilsvarende gælder de handlemåder der udvikles med henblik på at opfylde disse fluktuerende og varierende sociale behov. På det grundlag defineres genren som “a conventional category of discourse based in large-scale typification of rhetorical action” (Miller 1984: 163).

Denne opfattelse indebærer et forskningsstrategisk rationale for genreanalysen: Beskrivelsens genstand må være sociale konventioner, og klassifikationsprincippet må (derfor) være praksisbaseret. Hvad angår de sociale konventioner, udgør de det tilsatsmateriale der sammensmelter form og substans til mening. Denne sammensmeltning foregår ifølge Miller på en række hierarkisk organiserede niveauer, nævnt fra oven: den menneskelige natur, kultur, livsform, genre, strategi, sprog-handling, lokution, sprog og erfaring (1984: 162). Med Searles distinktion hævdes det så at det er konstitutive regler der (nedefra) fortæller os hvordan man sammensmelter form og substans til betydning, mens det er regulative regler der (ovenfra) fortæller os hvordan disse sammensmeltninger skal fortolkes i en given kontekst. Hvad angår klassifikationsprincippet, må genreanalytikeren tage udgangspunkt i de handlingstypologier der gør en forskel for det samhandlende fællesskab på det givne tidspunkt i den givne kultur. Når man skal bestemme og beskrive en nyopstået social handling som nyhedsanalysen, kan man således hverken bruge historiske, kultur- og feltspecifikke typologier som Aristoteles’ eller generelle typologier baseret på teoretiske klassifikationsprincipper som tekstlingvistikkens. Det er i bedste fald lidet informativt.

Den afgørende pointe med hensyn til den pragmatiske sproglige tekstanalyse er at man ikke kan tildele funktioner til sætningsbaserede sproghandlinger og opstille vellykkethedsbetingelser for disse uafhængigt af den strategi de indgår i. Og denne strategi kan man ikke analysere uafhængigt af den genre den indgår i, ligesom man ikke kan analysere genren uafhængigt af den livsform og kultur den indgår i. En sproglig tekstanalyse fordrer med andre ord en omfattende kontekstuel berigelse for så vidt den skal være en informativ beskrivelse af sprog-brugen som social handling.

EN TEKSTANALYTISK OPERATIONALISERING AF MILLERS HIERARKI

Mens Millers kritik og alternative opfattelse af exigence forekommer overbevisende på det teoretiske niveau, er den endog meget vag i praktisk analytisk henseende. Det gælder ikke mindst de laveste niveauer i det fremstillede meningshierarki. Her kan den sprogvidenskabeligt funderede, fagsprogsorienterede genreanalyse (*English for Specific Purposes & Language for Specific Purposes*) der præsenteres af Swales (1990) og udvikles af Bathia (1993), imidlertid træde til. Dels er der teoretisk set så godt som sammenfald mellem Millers og Swales' genrebegreb, dels har Swales operationaliseret det praksisbaserede klassifikationsprincip i en genreanalyse.

Med hensyn til det teoretiske sammenfald er det der konstituerer en genre i Swales' genreanalytiske ramme, ligeledes et socialt motiv. Hos Swales er det indlejret i klassifikationskriteriet *communicative purposes*, der optræder i genredefinitionen: "a class of communicative events, the members of which share some set of communicative purposes" (1990: 58). Ganske vist har Miller udtrykt skepsis over for Swales' begreb om kommunikationsformål og foretrækker i stedet at tale om *funktioner* (2012) der kan være mere eller mindre koordinerede. En sådan skepsis er imidlertid allerede imødekommet; således angiver Askehave og Swales at formålet er "more evasive, multiple, layered and complex than originally envisaged" (2001: 197). Det indebærer at man må opgive kommunikationsformålet som en metode til umiddelbar klassificering af tekster, medgiver Askehave og Swales, men det ændrer ikke på at kommunikationsformålet har en heuristisk værdi i forståelsen af et korpus, og at det som heuristik netop kan spille en afgørende rolle i afdækningen af en given sprogbrugs multifunktionalitet.

I Swales' genreanalyse opereres der med tre begreber der er særligt informative i forhold til de sociale konventioner der konstituerer genre på Millers tre meningshierarkiske niveauer *strategi*, *sproghandling* og *sprog*. Det er hhv. *trækstruktur* (*move structure*), *træk* (*move*) og *trækindikator* (*feature*). Disse tre begreber udgør modellen for Swales' analyse på det tekstlige niveau, og de skal her kort beskrives.

Trækstrukturen er en formålsorienteret kompositionsanalyse. Antagelsen der styrer analysen, er at tekstens organisering er bestemt af det

formål der konstituerer genrens *rationale* (Swales 1990: 58). Rationalet er den viden om et kommunikationsformål ekspertudøvere inden for et kommunikationsfællesskab besidder, og det udmønter sig i en retorisk strategi der på tekstmeningens niveau viser sig ved en organisering der er særegen for genren. Analysen er sprogligt funderet, men adskiller sig væsentligt fra tekstlingvistiske kompositionsanalyser. Og disse kan tjene som en ganske informativ perspektivering af Swales' analyse. For det første analyseres relaterne ikke i udsagnsemantiske kategorier (van Dijk 1977; 1995), men i retoriske, pragmatiske kategorier. For det andet analyseres tekstmeningen ikke som et *logisk hierarki* (van Dijk 1977; 1995; Berge 2010), men som en strategisk bestemt organisering. Der er altså ikke tale om de "universelle regler som enhver tekst er udformet efter", som den sprogsystematiske tekstlingvistik har forsøgt at beskrive, men om lokale, formålsbestemte principper. Analysen sigter på at afdække rationalet gennem de specifikke intentioner og hensyn til modtagerens psykologi der styrer organiseringen af teksten.

Mens man i semantisk baserede beskrivelser som van Dijks har analyseret tekstmeningen i udsagn (1977; 1995), analyseres tekstmeningen i Swales' genreanalyse i handlinger. Disse handlinger kaldes *træk* (*moves*) og er kendetegnet ved at være led i en overordnet retorisk strategi udformet med henblik at opfylde et kommunikationsformål. Træk adskiller sig således fra illokutionære handlinger ved ikke at være selvstændige; de fungerer de varetager, er de tildelt som led i den overordnede strategi. Der er således heller ingen selvstændige vellykkethedsbetingelser for træk; vellykketheden er betinget af rationalet og den strategi det udmøntes i. Træk er ikke desto mindre distinkte som relater i en strategisk bestemt strukturering. Dels kan de tildeles retoriske funktioner, dels kan man konstatere regelmæssigheder i den sproglige realisering. Træk kan desuden selv analyseres i underordnede handlinger. Disse underordnede handlinger kaldes trin (*steps*) og kan optræde i bestemte mønstre.

Trækindikatorer er generelle grammatiske funktioner der bruges til at realisere specifikke retoriske funktioner inden for et bestemt kommunikationsformål. Trækindikatorers særlige kendetegn angives i beskrivelsen af den sproglige realisering af rammesætningen.

I den præsenterede analyse anvendes begreberne trækstruktur, træk og trækindikator. Den afgørende styrke ved disse begreber i denne sammenhæng er at de netop indfanger de tekstlige egenskaber der er bestemt af faktorer i de øvre lag i meningshierarkiet, dvs. livsformer, kultur og natur.

NYHEDSANALYSEN

I 1999 peger den journalistiske lærebogsforfatter Mogens Meilby på nyhedsanalysens fremkomst og vækst fra begyndelsen af halvfemserne og frem. Han beskriver den som en ny tilføjelse til perspektiverende artikler og karakteriserer den ved at: “dens indhold helt eller delvis er journalistens egen analyse af nyhedens perspektiver, årsager og konsekvenser” (2004). Meilbys observation er understøttet af en undersøgelse af den politiske analyse i dansk avisjournalistik, der viser at antallet af artikler med benævnelsen *nyhedsanalyse* eller *analyse* seksdobles fra 1995 til 2005 (Pedersen m.fl. 2006). Parallelt med denne udvikling af avisgenresystemet har et kvantitativt studium af den forklarende journalistik i Danmark vist en øget frekvens af forklaringer gennem de sidste to årtier (Svith 2011). I forlængelse heraf kan fremvæksten af nyhedsanalysen ses som en formålsspecifik manifestation af en mere generel tendens til at fokusere på forklaring og dermed også fortolkning i dansk nyhedsjournalistik.

Denne tendens svarer til en international tendens. Således har der ifølge McNair været en “columnary explosion” inden for den politiske journalistik de seneste årtier (2000). Kommentarens journalistiske formidlingsform er netop kendetegnet ved et fortolkningsmæssigt aspekt, og i kraft denne egenskab er kommentaren ifølge McNair i stand til at trænge igennem den offentlige sfæres endeløse strøm af ny information og give indsigt og mening til de begivenheder den har som genstand (2000: 71-72). Denne journalistiske form omfatter blandt andre genrer den anvisende analyse.

Som det fremgår af det foregående, kan fremvæksten af nyhedsanalysen både forklares på et generelt, internationalt niveau og et mere specifikt, nationalt niveau. På det generelle niveau peger McNair på følgende tre processer som en forklaring på den hastige fremvækst af den

politiske kommentar i slutningen af det 20. århundrede: kommercialiseringen af journalistikken, den drastiske forøgelse af informationsmængden som følge af udviklingen i kommunikationsteknologien og fremkomsten af politisk public relation som en videnskab om hvordan nyhedsformidlingen styres (ibid.). I henhold til de professionelle journalistiske idealer adskiller nyhedsanalysen sig fra kommentaren ved at høre under nyhedsjournalistikken¹ (Zabel 2007 henviser til Politikens interne genrekatalog; Pedersen m.fl. 2006 henviser til egne interview med redaktører og analyseskribenter; Meilby 2006). Ikke desto mindre er der et klart sammenfald hvad angår det tolkningsmæssige aspekt. Behovet for fortolkning stiger dels med den stigende informationsstrøm, dels med professionaliseringen af politikeres håndtering af public relation. Og den øgede kommercialisering gør det nødvendigt for nyhedsproducenterne at tilfredsstille disse behov: "If their use-value can be defined as 'interpretation', their exchange-value in a marketplace of many interpreters is predicated on their ability to interpret better than others" (McNair 2000: 64).

På det specifikke, nationale niveau kan fremvæksten forklares dels på baggrund af udviklingen af en selvstændig, professionel presse, der i stadigt højere grad er underlagt markedsmekanismerne (Bro 2009; Hjarvard 2009; Ørsten 2005; Lund 2002; Søllinge 1999; Hjarvard 1999; Thomsen & Søllinge 1991), dels ud fra lovgivningsprocessens forøgede kompleksitet (Søllinge 1999).

Pressens selvstændighed er traditionelt beskrevet relativt til det politiske felt og som en udvikling der forløber i tre faser (Hjarvard 1999). Den første er kendetegnet ved partipressen (1849-1920), den anden ved omnibuspressen (1920-1980), og den tredje ved at medierne bliver en institution i sig selv (1980-). Et særligt kendetegn ved den tredje fase er at medierne udvikler deres egen logik. Medielogikken er de kommunikationsformer gennem hvilke medierne præsenterer og overfører information; det omfatter både de forskellige medier og de formater disse medier anvender, herunder organiseringsformer, stil og fokusområder (Altheide & Snow 1991). Denne logik adskiller sig fra de tidligere fasers logik; mens partipressens er styret af partikulære interesser, og omnibuspressen af almenhedens interesser, er medielogikken en professionalisme der især er "styret af hensynet til publikum, dets kø-

bekraft og efterspørgsel” (Hjarvard 2009: 19).² I den forbindelse fremhæver Hjarvard dog at medierne ikke bliver til private virksomheder på linje med virksomheder i andre brancher; medierne varetager stadig nogle kollektive funktioner. Således skaber de “de kommunikative rum af både privat og offentlig karakter, som alle andre institutioner i samfundet er afhængige af i kommunikationen med den almene offentlighed, andre institutioner og i institutionens interne kommunikation.” Det gør medierne til “en central institution af relevans for hele samfundet”, og derfor kan mediernes styringslogik “ikke reduceres til den kommercielle og markedsorienterede logik alene” (Hjarvard 2009: 19).

Kravet om en professionalisering af journalistikken opstår allerede med omnibusprensens fødsel i begyndelsen af det 20. århundrede. Dels udvides avisskribenternes netværk af kilder sig i denne periode, dels udvides mængden af stofområder, dels er de nye journalistiske genrer som reportage og interview forbundet med en mere aktiv tilvejebringelse af information end partipressens referat fra rigsdagen (Bro 2009). Udvælgelsen, forarbejdningen og organiseringen af den stadigt voksende mængde af information fordrer en selvstændig faglighed. Når omnibuspresen med hensyn til professionaliseringen ikke desto mindre anses for en overgangsperiode til en egentlig selvstændiggørelse, er det fordi det stadig er andre systemers logikker der er bestemmende for hvilke nyheder der formidles. Det gælder ikke mindst den politiske journalistik. De første tendenser til en ny udvikling på området ser man først i slutningen af 60’erne. Her afløses efterkrigstidens ideal om “objektiv gengivelse af facts” og “ligelighed og fairness over for politiske retninger og aktører som gives ret til at komme til orde på egne betingelser”, af et ønske om en engageret, kritisk og opsøgende journalistik (Thomsen & Søllinge 1991: 111).

Tendensen til en selvstændig og kritisk udvælgelse og bearbejdning af det politiske stof slår fuldt igennem i 80’erne. Her underlægges det de journalistiske nyhedskriterier, og således er en politisk nyhed “ikke længere på forhånd sikret spaltepads; den skulle på én eller anden måde være interessant – eksempelvis have væsentlige konsekvenser – for at blive taget op” (Søllinge 1999).

Med udviklingen af omnibuspresen stiger de økonomiske krav til produktionen af avisen, og konkurrencen om læserne tiltager. I slut-

ningen af denne anden fase er det især konkurrencen fra de elektroniske medier der spiller en afgørende rolle. Således bliver avisen i anden fase i højere og højere grad underlagt markedsmekanismerne. Og det er, som såvel Hjarvard som Schultz (2007) angiver, en væsentlig faktor i udviklingen af medielogikken.

Sideløbende med udviklingen i anden fase bliver lovgivningsprocessen stadig mere kompleks, bl.a. som følge af at lovgivningsarbejdet flyttes fra Folketinget til udvalg og involverer flere parter, og som følge af Danmarks indtrædelse i EF. Med kompleksiteten opstår der et behov for mere baggrundsinformation for at læserne kan forstå de enkelte begivenheder (Søllinge 1999: 88). Markedskræfterne tilskynder så aviserne til at tilfredsstille dette behov. Og som Søllinge peger på, korrelerer fremvæksten af nyhedsanalysen netop med fremvæksten af dette behov.

NYHEDSANALYSENS FORMÅL

Som anført i den teoretiske diskussion er det ikke uproblematisk at bestemme genrens formål. I henhold til det genreteoretiske grundlag må nyhedsanalysens formål imidlertid være relateret til de kontekstuelle betingelser genren opstår under, ikke mindst de behov der vokser frem med samfundsudviklingen. Forklaringen på nyhedsanalysens fremvækst er derfor et væsentligt støttepunkt i bestemmelsen. Som det fremgår af forklaringen, involverer den imidlertid en række faktorer, og selvom faktorerne er indbyrdes relaterede, kan bestemmelsen af formålet afhænge af hvilke faktorer man fokuserer på. Problemet med bestemmelsen løses her ved tre greb: ved at skelne mellem et overordnet, effektorienteret formål og en række underordnede, procesorienterede formål (Bathia 1993), ved at støtte sig til praksiseksperter på det overordnede niveau (ibid.), og ved på de underordnede niveauer at anvende Askehave og Swales' (2001) tekstdrevne heuristik der omfatter en genbestemmelse af formålet efter et hermeneutisk princip og ved inddragelse af såvel analysen af teksterne i korpus som analysen af konteksten.

Praksiseksperter og lærebogsskribenten Meilby bestemmer nyhedsanalysens formål således: "at give læseren forklaring og sammenhæng

– at hjælpe ham til at forstå og vurdere informationer når de bliver for mange, for komplicerede og for uigennemskuelige” (Meilby 2006: 230). Denne bestemmelse er så bred at den ikke ekskluderer nogen af de perspektiver der er anlagt i forklaringen ovenfor. Som der er redegjort for, kan den tjene det markedsorienterede perspektiv som McNair og Schultz anlægger, idet der med professionaliseringen af politikeres public relation og udviklingen af informationsteknologien opstår et marked for at give forklaring og sammenhæng. Men den kan også tjene det institutionelle, offentlighedsorienterede perspektiv som Hjarvard og Lund anlægger. Således kan formålet betragtes som en konkret udmøntning af en demokratisk funktion: at servicere offentligheden med henblik på at borgerne kan holde sig velorienteret og bidrage til tilvejebringelsen af det offentlige ræsonnement (Loftager 2007: 34-35) i et samfund der bliver stadig mere komplekst og tilvejebringer en stadigt større mængde informationer. Denne funktion er der stor enighed om blandt de medvirkende aktører – journalister, politikere og borgere – at journalistikken skal varetage (Lund 2002).

På det underordnede, procesorienterede niveau kan man som resultat af en tekstdreven heuristik angive følgende formål:

- fremsætte et tilbud om en fortolkning af en aktuel begivenhed
- få læseren til at læse teksten ved at godtgøre tolkningens relevans
- relatere en aktuel begivenhed til andre begivenheder, tilstande og processer og dermed bidrage til forståelsen af begivenheden
- få læseren til at fokusere på de vigtige forhold (fremhæve, fremhæve vigtighed)
- få læseren til at forstå (forenkle, eksemplificere, billedliggøre)
- præsentere vurderinger eller skøn
- sætte begivenheden ind i en større sammenhæng
- sammenfatte

OM TEKSTANALYSEN

Rammen for den analyse der præsenteres resultater fra, er en trækstruktursanalyse ved anvendelse af de tre begreber beskrevet ovenfor. Swales’ analyse suppleres imidlertid dels ved at inddrage kognitions-

psykologiske faktorer, som foreslået af Bathia (1993: 14), dels ved at betragte genren som del af et genresystem som foreslået af Bazerman (1994).

Først præsenteres et eksempel på en af de helheder trinnet rammesætning kan tildeles en funktion inden for; dernæst følger en beskrivelse af dette trin med henblik på at bestemme det som en typificeret handling.

Analysen er baseret på et korpus bestående af 43 nyhedsanalysetekster. De to kriterier der er anvendt i dannelsen af korpusset, er følgende: Teksterne skal optræde i en af de nationale, segmenterede (Schultz 2007), omnibusaviser såvel trykt som bragt på avisernes hjemmeside, og de skal være markeret med genremarkøren *nyhedsanalyse* eller *analyse*. Inden for disse rammer er det tilstræbt at gøre udvalget så varieret som muligt. Således er der udvalgt analyser skrevet af såvel eksperter som journalister, af såvel korrespondenter som kommentatorer, såvel tidligt som sent i perioden 1997 til 2011, fra aviserne *Berlingske*, *Information* og *Politiken* og om såvel kulturstof og sportsstof som politik. Begrundelsen for dette valg er at analysen sigter på at finde de træk og trin der kendetegner tekster med genremarkøren *nyhedsanalyse* eller *analyse* uafhængigt af stofområde, år, avis osv. Det er muligt at man ville kunne påvise f.eks. stof- eller periodebestemte variationer hvis man havde haft et større korpus inddelt systematisk efter stof, år osv. Det har imidlertid ikke været formålet med denne analyse.

Den anden del af analysen er delvist teoretisk idet skemateori og tekstforståelsesteori inddrages og analytiske distinktioner introduceres. Den empiriske basis for denne del omfatter foruden korpus et udvalg af rubrikker fra korte nyheder der er produceret af Ritzau og optræder i *Information* den 18. og 19. januar 2012. Dette udvalg er en stikprøve der udelukkende tjener til at illustrere egenskaber ved korte nyheder jeg anser for velkendte.

HELHEDEN: EN NYHEDSANALYSES TRÆKSTRUKTUR

På grundlag af trækstruktursanalysen af korpus kan man skelne mellem seks typer af nyhedsanalyser: beskrivende, evaluerende, forudsigende, dømmende, anvisende og konsekvensorienterede. Disse under-

typers trækstruktur adskiller sig fra hinanden på en række punkter, men ikke med hensyn til rammesætningens funktion (se Borchmann (under udgivelse)). Den undertypes trækstruktur der er valgt til at illustrere rammesætningens funktion i helheden, er den beskrivende nyhedsanalyse. Notationen er følgende: træk med store bogstaver, trin med små; fakultative træk i kursiv, obligatoriske træk uden kursiv; nummerangivelserne 1, 2 og i, ii angiver en fastlagt rækkefølge, bogstavangivelserne a, b og c angiver at rækkefølgen ikke er fastlagt, men varierer:

- 1) TILBUD OM FORTOLKNING AF EN BEGIVENHED
  - i) Rammesætning af begivenheden
  - ii) Resume af tolkningen af begivenheden
- 2) FREMSTILLING AF ET PROBLEM
  - a) Identifikation af begivenheden
  - b) Implikation af problem
  - c) Understøttelse af problemets realitet ved angivelse af situationelle omstændigheder
- 3) *UDDYBNING AF DE SITUATIONELLE OMSTÆNDIGHEDER VED SUPPLERENDE FAKTA*
- 4) FORKLARING AF BEGIVENHEDEN
- 5) *PERSPEKTIVERING AF BEGIVENHEDEN*
- 6) SAMMENFATTENDE SKØN

Et eksempel er nedenstående (obligatoriske træk med fed, fakultative i kursiv):

FIGUR 1: EKSEMPEL PÅ DEN BESKRIVENDE ANALYSES TRÆKSTRUKTUR

DEL	EKSEMPEL	TRIN	TRÆK
Rubrik	Regeringen spiller højt spil med ghettoplan	Rammesætning af begivenheden	TILBUD OM EN FORTOLKNING AF EN BEGIVENHED
Manchet	Regeringen må finde penge til sin ghettoplan uden satspuljemidler, efter at VKO i går lod oppositionen spænde ben for sig i forhandlingerne. Derved blegner Løkke Rasmussens glansnummer, hvad først og fremmest DF kan glæde sig over	Resume af fortolkningen af begivenheden	

Brødtekst	De brede forhandlinger om satspuljemidlerne på det sociale område er slut,	Identifikation af begivenheden	FREMSTILLING AF ET PROBLEM
	<p>men VKO's ordførere og socialminister Benedikte Kiær (K)) måtte gå fra bordet velvidende, at der manglede 80 millioner kroner til finansieringen af den højt profilerede ghettoplan.</p> <p>Og det bare ét døgn, efter at fire ministre med Kiær i spidsen fremlagde planen, som skulle være et af Løkke-regeringens hovednumre i år.</p> <p>Siden nytår har VK krydset klinger internt og med Justitsministeriets embedsmænd, men nu var der endelig enighed om et kompromis. Ghettoplanen tilgodeså både Venstres ønske om stramninger, Konservatives nye hensyntagen til den borgerlige anstændighed – partiets egen ghettoplan var bemærkelsesværdig mild – og var spiselig for DF. Finansieringen manglede blot at falde på plads.</p> <p>I VK's fælles ghettoplan var der lagt op til, at 120 millioner kroner skulle findes i satspuljen, og socialministeren medbragte således et detaljeret forhandlingsudspil til mødet med forligskredsen, der strækker sig fra DF til SF.</p>	<p>Implikation af problem</p> <p>Understøttelse af problemets realitet ved angivelse af situationelle omstændigheder</p> <p><varieret, intet genrespecifikt mønster af trin></p>	<p><i>UDDYBNING AF DE SITUATIONELLE OMSTÆNDIGHEDER VED SUPPLERENDE FAKTA</i></p>
	Der var dog den krølle, at størstedelen af de millioner, regeringen foreslog uddelt til kommunale ghettoprojekter, i ghettoplanen var bundet sammen med krav om sanktioner. Hvis kommunerne ville have andel i pengene, skulle de samtidig gøre brug af de udvidede muligheder for økonomisk straf til ghettobeboerne i form af reduktion af boligtilskud, forældreplæg og straf til de forældre, som ikke ville overholde kravet om obligatorisk brug af daginstitution.	<varieret, intet genrespecifikt mønster af trin>	FORKLARING AF BEGIVENHEDEN

	<p>Belejligh</p> <p>Om finansieringsforviklingerne skyldes dårligt for- og forarbejde eller ønsket om udadtil at signalere samarbejdsvilje over for oppositionen, er uvist. Statsminister Løkke Rasmussen styrker sin påstand om, at S-SF reelt ikke ønsker stramninger. Når det kommer til stykket, tør SF's formand, Villy Søvndal, ikke bede nogen skride ad helvede til.</p>		
	<p>Tilbage står, at ghettoplanen nu må realiseres med penge fra finansloven, der ikke bliver vedtaget under samme konsensusvilkår som satsforliget. Her handler det om at få Dansk Folkeparti (DF) med på vognen, hvilket næppe bliver noget problem, idet ghettostramningerne vil være en fornøjelse for DF at finansiere.</p> <p>I sidste ende er det sandsynligvis DF, der får mest ud af regeringens fremgangsmåde. De bevarer status som de sande strammere, og under finanslovsforhandlingerne vil DF kunne kræve noget til gengæld for at finde de fornødne 80 millioner til at redde den forkromede plan og Lars Løkke Rasmussens ansigt. Hans tre politiske glansnumre risikerer alle sammen at strande som forkølede forsøg: Vækstforum kickstartede snarere kritik fra erhvervslivet end vækdst i Danmark, 360-graders eftersynet af folkeskolen stødte på grund med en ydmyget undervisningsminister og en forbitret lærerstand. Og i går kunne vælgerne så læse, at finansieringen af ghettoplanen smuldrede.</p>	<p><varieret, intet genrespecifikt mønster af trin></p>	<p>PERSPEKTIVERING AF BEGIVENHEDEN</p>
	<p>Uanset årsagen til fremgangsmåden i ghettoforhandlingerne må det betragtes som højt spil, at regeringen igen lader sine strategiske vanskeligheder udstille.</p>		<p>SAMMENFATTENDE SKØN</p>

Denne trækstruktur kan betragtes som en retorisk set effektiv måde at opfylde formålet for den beskrivende analyse, og da den endvidere kendetegner 23 af de 28 beskrivende analyser i korpus, antages denne struktur at være den prototypiske organiseringsform for den beskrivende nyhedsanalyse. De resterende fem beskrivende analyser afveg mere eller mindre fra denne struktur ved enten at være kilde- eller emnestyret.

Præsentationen af den prototypiske trækstruktur for den beskrivende analyse tjener her udelukkende til at illustrere rammesætningens funktion i en helhed. Det ligger uden for denne artikels ærinde at beskrive samtlige træk, ligesom mønstrene for de øvrige typer af analyser heller ikke kan angives her (se Borchmann (under udgivelse)). Det afgørende i forhold til spørgsmålet om rammesætningens konventionalisering er at trækkene "Tilbud om fortolkning af begivenhed" og "Fremstilling af et problem" er obligatoriske træk i samtlige typer af analyser. Det indebærer altså at trinnet "Rammesætning af begivenheden" er fælles for samtlige tekster i korpus uafhængigt af typen.

I det følgende begrænser jeg mig til dette trin.

RAMMESÆTNING I KOGNITIONSVIDENSKABEN OG SPROG- OG KOMMUNIKATIONSFORSKNINGEN

I den præsenterede analyse bestemmes fænomenet rammesætning som et trin i et træk, dvs. en retorisk handling der bidrager til at opfylde et kommunikationsformål der dels er gensidigt anerkendt af parterne i det kommunikationsfællesskab genren har sin oprindelse i, dels er normativt funderet og reguleret. Selvom analysen trækker på det kognitionsvidenskabelige begreb om rammer og rammesætning, adskiller den sig også fra disse ved at bestemme rammesætning som en handling. Derved ligger den i forlængelse af de politologisk orienterede tilgange til rammesætning inden for sprog- og kommunikationsforskningen. Den adskiller sig imidlertid også fra disse tilgange idet rammesætningen bestemmes som en typificeret og normativt reguleret handling. Disse forskelle skal der redegøres nærmere for med udgangspunkt i en beskrivelse af de nævnte tilgange.

Minsky, der introducerer termen *frame* i kognitionsvidenskaben, beskriver fænomenet således (1975: 212):

When one encounters a new situation (or makes a substantial change in one's view of the present problem) one selects from memory a substantial structure called a frame. This is a remembered framework to be adapted to fit reality by changing details as necessary.

A *frame* is a data-structure for representing a stereotyped situation [...]. [...] We can think of a frame as a network of nodes and relations. The "top levels" of a frame are fixed, and represent things that are always true about the supposed situation. The lower levels have many *terminals*—"slots" that must be filled by specific instances or data.

Det særlige ved rammer er at de som hukommelsesstrukturer er aktive og produktive i forståelsen. For det første er de kendetegnet ved at rammens pladser på forhånd er udfyldt med defaultværdier; for det andet gælder det at når en ramme der formodes at passe til en situation, er aktiveret, vil en *matching*-proces forsøge at tildele værdier til hver plads i overensstemmelse med de restriktioner der er for pladsen, og i henhold til systemets aktuelle mål (ibid. 212-213).

Det Minsky beskriver, er altså en hukommelsesstruktur – ikke en handling. Han bruger ganske vist også verbalsubstantivet *framing* (*uni-framing* og *trans-framing*), men det dækker udelukkende over mentale processer. Inden for den politologisk orienterede forskning i sprog og kommunikation har man udvidet anvendelsen af termerne *ramme* og *rammesætning* (*frame* og *framing*). Her opfattes rammer både som en intern mental struktur og som en anordning i sprogbrugen (Pan & Kosicki 1993), og i den forbindelse fremhæves det at rammer er kommunikerbare. Dermed udvides verbalsubstantivets meningsmæssige potentiale betragteligt. Ifølge Kuypers er framing således "the process whereby communicators act to construct a particular point of view that encourages the facts of a given situation to be viewed (or ignored) in a particular manner, with some facts more noticeable than others" (2002: 7). Det er ganske vist tydeligt at det mentale aspekt er bevaret; det forhold at synsvinklen fremhæver noget og ignorerer andet, og at det fremhævede ud fra synsvinklen fremstår på en bestemt måde, er

en konsekvens af matching-processen. Men det er lige så tydeligt dels at der her er tale om en handling idet synspunktet konstrueres med en kommunikativ intention, dels at processen omfatter flere parter. Denne interaktionelle toning er karakteristisk for brugen af termen inden for sprog- og kommunikationsforskningen.

Hvilke sider af fænomenet man i forlængelse heraf især har fokuseret på, fremgår særlig klart af Entmans definition af *framing*: “To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation, and/or treatment recommendation for the item described” (1993: 52). Som verbet *promote* angiver, er fokus den strategiske brug, og i den forbindelse fremhæves bl.a. rammernes værdimæssige indebyrd.

Udgangspunktet for at beskrive rammevalget som strategisk er den antagelse at den perciperede virkelighed ikke i sig selv kalder på anvendelsen af en bestemt ramme. Det fremhæves ganske særligt i de konstruktivistiske tilgange, for eksempel Gamson: “Facts have no intrinsic meaning. They take on their meaning by being embedded in a frame or story line that organizes them, gives them coherence, selecting certain ones to emphasize while ignoring others” (1989: 157). Men den perciperede virkelighed kalder i og for sig heller ikke på én bestemt ramme ifølge Minsky; det afhænger af systemets mål. Hos Minsky er dette mål imidlertid fastlagt på individniveau, og Minsky tager her udgangspunkt i simple problemløsningssituationer (for eksempel at bygge et hus af klodser) hvor problemet er givet, og hvor der er øjeblikkelig og entydig *feedback* (Harder 2010: 179) fra virkeligheden hvis den anvendte ramme ikke er hensigtsmæssig i forhold til løsningen af problemet.

På disse punkter adskiller det interaktionelle perspektiv sig væsentligt fra det kognitive. For det første er der flere individer i spil – med de muligheder for forskellige situationsopfattelser og forskellige mål det indebærer. Her beror fastlæggelsen af målet altså på en koordinering mellem flere selvstændige systemer. For det andet er de situationer der er genstand for kommunikation, ofte komplekse. Således kan der være forskellige mål og delmål, der kan være forskellige veje til det samme mål, og/eller målet kan være uklart. Det har også nogle konsekvenser for den feedback parterne får fra situationen. Dels er den hverken en-

tydig eller ensidig, dels viser den sig i visse tilfælde først på længere sigt. Det afgørende i forbindelse med det strategiske fokus er at situationens kompleksitet og det at der er flere individer involveret, indebærer at der kan være alternative rammesætninger af et og samme sagforhold. Hvis der er relevante alternativer til den aktuelle rammesætning, bliver den aktuelle rammesætning – ikke mindst fra en kritisk synsvinkel – interessant: Hvorfor rammesættes sagforholdet på denne måde og ikke en anden? En mulig – og fra en kritisk vinkel sandsynlig – forklaring er at den der rammesætter sagforholdet, har særinteresser forbundet med den aktuelle rammesætning. Er det tilfældet, kan rammesætningen betragtes som en strategisk handling.

RAMMESÆTNINGEN SOM TYPIFICERET HANDLING

At rammesætningen er en strategisk handling, gør den imidlertid ikke til en retorisk handling i swalesk og millersk forstand. Swales' formål er – ligesom Millers sociale motiv – kendetegnet ved at være anerkendt af de etablerede medlemmer af det kommunikationsfællesskab handlingen har sin oprindelse i. For at rammesætningen kan bestemmes som et trin (*step*) i et træk (*move*), er det altså ikke tilstrækkeligt at den tjener afsenderens interesser; den skal tjene et gensidigt anerkendt formål. At rammesætningen sniger sig ind bag om ryggen på afsenderen, er ligeledes uforeneligt med bestemmelsen af rammesætningen som retorisk handling; som ekspertudøver med kendskab til genrens rationale skal afsenderen være bevidst om sine handlinger og kunne stå inde for de sproglige valg rationalet indebærer.

I forbindelse med denne bestemmelse er det nødvendigt at fremhæve endnu et forhold der adskiller det interaktionelle perspektiv fra det kognitionsvidenskabelige. Når der er tale om kommunikation, kan man skelne mellem to rammesætninger: rammesætningen af sagforhold i situationer der er genstand for kommunikation, og rammesætningen af kommunikationssituationen. Kognitionsforskningen har rettet sig mod den første type situationer og undladt at inddrage den sociale mediering kommunikationssituationen repræsenterer. Men på samme måde som vi lagrer viden om typiske tilfælde ud fra vores ikke-sproglige erfaringer, kan det antages at vi lagrer viden om typiske tilfælde i vores er-

faringer med kommunikation, herunder tekster (Himley 1986; Berkenkotter & Huckin 1993). Denne viden – som i Millers fremstilling kaldes *typer* og i Swales' *rationale* – svarer til vores viden om genrer, og ligesom andre rammer danner den bl.a. grundlag for at udkaste forventninger i en aktuel situation (Nystrand 1986). Der er også eksperimentel evidens for at læsere udvikler genrespecifikke kontrolsystemer (Zwaan 1996).

Mens sagforhold kan rammesættes forskelligt afhængig af målet med kommunikationen, er det netop indebyrden af Millers og Swales' genredefinitioner at rammesætningen af kommunikationssituationen repræsenterer en koordinering af mål; det er det termerne *socialt motiv* og *formål* dækker over. I det sociokognitive perspektiv som disse teorier lægger op til, kan genrer således ses som løsninger på de potentielle kognitive problemer der er forbundet med at rammesætningsprocessen omfatter flere parter: I deres egenskab af at repræsentere koordineringer af mål danner genrerne grundlag for et kognitivt samarbejde.

Da målet er bestemmende for hvordan sagforhold rammesættes, vil nogle genrer lægge restriktioner på rammesætningen. Men samtidig kan genrer tjene som fora for diskussion og forhandling af hvordan bestemte sagforhold skal rammesættes, og hvilke rammer der er sammenhængende. Man kan med andre ord tale om en arbejdsdeling mellem genrerne med hensyn til rammesætningen.

Grundlaget for min bestemmelse af rammesætningen som et trin i et træk er netop observationer af forhold der indikerer både at der er en sådan arbejdsdeling, og at der er genrespecifikke restriktioner på realiseringen af rammesætningen. I det følgende skal disse observationer præsenteres.

RAMMESÆTNINGENS KOGNITIVE OG RETORISKE FUNKTION I NYHEDSANALYSEN

Rammesætningens funktion i nyhedsanalysen er dels kognitiv, dels retorisk. Den kognitive funktion er at aktivere en overordnet ramme for forståelsen. Det empiriske grundlag for tildelingen af denne funktion er dels en observeret relation mellem dette trin og de specifikke fortolkninger de efterfølgende træk repræsenterer, dels placeringen af den tekstdel der realiserer dette trin. Hvad angår relationen, er den ramme

der kan afledes af de sproglige valg i rubrikken, en forudsætning for de efterfølgende inferenser. Det gælder uanset om det er en forklaring, en vurdering, en forudsigelse, en rådgivning eller en dom. Således er rammen grundlag for at tildele egenskaber, tilstande, ønsker og motiver til personer, begivenheder og handlinger, at forbinde begivenheder til andre begivenheder i fortiden eller fremtiden og at tildele værdier til begivenheder og handlinger. Eksempelvis gælder det for den spil-ramme der aktiveres med de sproglige valg *spiller højt spil* i nyhedsanalyseeksemplet i figur 1, at den er forudsætningen for at fortolke resultatet af den politiske forhandling som noget der er foranlediget af et strategisk træk der indebærer en risikovurdering. Og rammen er yderligere en forudsætning for at forbinde dette strategiske træk med et andet partis (SF's) formodede image-strategi. Denne relation er karakteristisk for teksterne i korpus.

Hvad angår placeringen, må aktiveringen af den ramme der danner grundlag for forståelsen af teksten, ske forud for fortolkningen (Gernsbacher 1996; Rumelhart 1980; Bransford & Johnson 1972). Den observation at rammen så godt som altid er sprogligt repræsenteret i rubrikken, understøtter således tildelingen af denne funktion idet det muliggør aktivering af rammen.

Man kan nu indvende at disse karakteristika er baseret på grundlæggende kognitive principper, og at de er fælles for de fleste beskrivende tekster, herunder nyhedsartikler. Men trinnet adskiller sig ikke desto mindre fra den modsvarende tekstdels funktion i nyhedsartiklen, nemlig med hensyn til den retoriske funktion. Trinnet bidrager til den retoriske funktion at tilbyde en fortolkning af en begivenhed. Det empiriske grundlag for tildelingen af denne funktion er dels et observeret kendetegn ved den informationelle status af den centrale begivenhed, dvs. den begivenhed nyhedsanalysen tager udgangspunkt i, dels et observeret kendetegn ved rammesætningens informationsværdi. Den informationelle status af den centrale begivenhed i nyhedsanalysen adskiller sig fra den modsvarende i nyhedsartiklen (notits eller artikel med byline). Det er velkendt – og en journalistisk konvention – at den centrale begivenhed præsenteres i rubrikken i nyhedsartikler; for nyhedsanalyseteksterne i korpus gælder det imidlertid at den centrale begivenhed præsenteres i brødteksten. Og mens det er velkendt at den

centrale begivenhed præsenteres som ny information (typisk i sætninger med bredt fokus) i nyhedsartikler (se eksempler i figur 3), gælder det for nyhedsanalyseteksterne i korpus at den ofte præsenteret som forudsat information (præsupponeret). Se eksempler i figur 2 hvor den centrale begivenhed er understreget.

FIGUR 2: PRÆSUPPONERING AF DEN CENTRALE BEGIVENHED I NYHEDSANALYSEN

Rubrik	Dansk folkeparti danser stammedans	Rammesætning af begivenheden
Brødtekst	Der er i høj grad tale om en rituel stammedans, <u>når Dansk Folkeparti lader op til finanslovsforhandlingerne med krav på udlændingeområdet.</u>	Præsupponering af den centrale begivenhed
Rubrik	Tættere på demokrati?	Rammesætning af begivenheden
Brødtekst	Meget tyder på, at <u>løsladelsen af Aung San Suu Kyi</u> er en del af en større plan for at rehabilitere militær-styrets image og give efter i begrænset omfang for omverdenens pres.	Præsupponering af den centrale begivenhed
Rubrik	Skift åbner konservativ fløjkrig	Rammesætning af begivenheden
Brødtekst	<u>Fyringen af Lene Espersen</u> havde intet med politiske holdninger at gøre.	Præsupponering af den centrale begivenhed

Denne observerede forskel i informationsstruktur er en bemærkelsesværdig tydelig sproglig indikation på arbejdsdelingen mellem nyhedsanalyser og nyhedsartikler i avisgenresystemet; mens nyhedsartikler formidler begivenheder der opfylder nyhedskriterierne, tilbyder nyhedsanalysen en fortolkning af disse begivenheder. Det er således heller ikke formidlingen af begivenheden der gør læsningen af nyhedsanalysen informativ, men rammesætningen af den.

Antagelsen om trinnets retoriske funktion som tilbud om fortolkning er endvidere understøttet af et observeret kendetegn ved rammesætningen i nyhedsanalysen. Således adskiller den sig fra rammesætningen i nyhedsartiklen. Denne forskel kan beskrives på grundlag af et skel mellem to typer af rammesætning: informativ og triviell. Skellet er

ikke absolut, men gradueret, og det dækker over i hvilken udstrækning rammesætningen kan og vil blive gjort til genstand for kritik. Det karakteristiske for den informative rammesætning er at der er relevante alternativer til den. Den repræsenterer således et informativt valg, og dette valg vil forekomme *markeret* (Levinson 1995) hvis publikum er bevidst om alternativerne. Det at der er relevante alternativer til den aktuelle rammesætning, er grundlaget for at kritisere den. En triviell rammesætning vil omvendt ikke med rimelighed kunne gøres til genstand for kritik. Det der er karakteristisk for denne, er at rammen har overlevet et selektionspres udøvet gennem feedback fra omgivelserne (Harder 2010: 314ff), og det er et tegn på dens almene anvendelighed. Situationens elementer svarer med andre ord til rammens defaultværdier. Derfor er den ikke informativ, og snarere end at være en del af det kommunikerede danner den grundlag for kommunikationen. Derved ligner den en kompetence (*competency*) (ibid. 174) og dermed noget der kan bruges på tværs af særinteresser og værdigrundlag. Der kan godt være alternativer til den trivielle rammesætning, men disse vil så være informative og markerede mens den trivielle er umarkeret og dermed forstås automatisk og ubevidst. Såvel trivielle som informative rammesætninger tillader læseren at tilføre information til den sprogligt præsenterede information; det er rammers grundlæggende funktion. Men hvor de inferenser trivielle rammesætninger tillader, er *inferenser til den typiske situation* (Levinson 1995), er de inferenser den informative rammesætning tillader, ikke til den typiske situation.

Ud fra dette skel kan forskellen mellem trinnet Rammesætning af begivenheden og funktionen af den tilsvarende tekst del i nyhedsartikler beskrives således: Mens nyhedsanalysens rammesætning af begivenheden typisk er informativ, repræsenterer den modsvarende tekst del i nyhedsartiklen typisk en triviell rammesætning. En sammenligning af et udvalg af rubrikker fra korpus og rubrikker fra korte nyhedsartikler fra en stikprøve i *Information* den 18. og 19. november kan illustrere forskellen:

FIGUR 3: INFORMATIVE OG TRIVIELLE RAMMESÆTNINGER

Rubrikker fra nyhedsanalyser	Rubrikker fra notitser
<ul style="list-style-type: none"> • Saad Hariri kan kun fortsætte på Hiz-bollahs nåde • EU blev ikke mere folkeligt • Japansk nyvalg skal redde økonomien • Ingen efterlønforhandlinger før et valg • Problemet bliver at vinde – ikke at regere • Skift åbner konservativ fløjkrig • Dansk Folkeparti danser stammedans • VKO svigter de unge – og velfærden • Hovedløs liberalisering var krisens moder • Ny offentlighedslov begrænser åbenhed • Rokade styrker Søvndal • Fogh og Bendtsen på taktisk tilbagetog • Banker skal give aktionærer mere magt 	<ul style="list-style-type: none"> • Så blev gigantisk Lotto-pulje endelig udløst • Slut med fed friture i idrætshallerne • Norsk PET-chef trækker sig omgående • 11 danske film har været Oskar-nomineret • Kaptajnens forklaringer vækker vrede • Dansk præst har deltaget aktivt i krig • Mange besætningsmedlemmer hjalp ved forlis • Tyskland ser ingen recession i 2012 • EU overvejer mere ambitiøse klimamål • Igen normal togtrafik over Storstrømsbroen • USA og EU ønsker nye regler i rummet • To dræbt ved Israels luftangreb i Gaza • V: Regeringen har løjet sig til magten

Jeg antager at forskellen kan erkendes per intuition: Det er relativt nemt at være uenig med afsenderen i ytringerne i venstre spalte, men ret svært at være uenig med afsenderen om ytringerne i højre spalte. Forskellen beror på omfanget af den plads til fortolkning ytringerne efterlader: hvorvidt et politisk parti danser stammedans, et partilederskifte åbner en fløjkrig, et overnationalt samarbejde er blevet mere folkeligt eller ej, efterlader plads til fortolkning og er altså et spørgsmål om fortolkning. Men hvorvidt en lotteripulje er blevet udløst, en film har været Oscar-nomineret, en chef trækker sig eller ej, efterlader alt andet lige ikke plads til fortolkning; det er faktuelle spørgsmål.

Denne forskel afspejler ligeledes arbejdsdelingen mellem nyhedsanalyser og nyhedsartikler: Nyhedsanalysens rubrikker repræsenterer fortolkninger der kan diskuteres, nogle gange endda uden mulighed for at afgøre om fortolkningen er acceptabel eller ej. Omvendt repræsenterer nyhedsartiklens rubrikker hævdelser hvis acceptabilitet typisk kan fastslås, og for så vidt som vi anser dem for at være faktuelle hævdelser, vil vi acceptere dem per default. Bemærk så også at når en informativ rammesætning optræder i nyhedsartiklens rubrik, er den integreret i en udsigelsesstruktur med en kildeangivelse, for eksempel: “V: Rege-

ringen har løjet sig til magten”.³ Hvad journalisten hævder, er altså at repræsentanter for V hævder at regeringen har løjet sig til magten. Og denne hævdelss acceptabilitet kan fastslås. Omvendt gælder det for nyhedsanalysen at afsenderen af en rådgivende analyse kan præsentere en hævdelss som “Banker skal give aktionærer mere magt” som sin egen. Hvad angår de forudsigende analyser, skal det tilføjes at det typisk kan fastslås om forudsigelsen holder stik og således også om det hævdede viser sig at være en acceptabel beskrivelse, for eksempel: “Ingen efterlønsforhandlinger før et valg”. Men på det tidspunkt hvor forudsigelserne præsenteres, kan det selvsagt ikke fastslås, og derfor har de status som fortolkninger.

Jeg hævder altså at følgende er en norm for arbejdsdelingen i avisgenresystemet: Rammesætningen af den centrale begivenhed i nyhedsanalysen er (og bør være) informativ; rammesætning af den centrale begivenhed i nyhedsartiklen er (og bør være) trivial.

Foruden at afspejle en arbejdsdeling i det nuværende avisgenresystem kan den informationelle karakteristik af rammesætningstrinnet beskrives som funktionelt, retorisk motiveret på baggrund af genresystemets udviklingshistorie. Nyhedsanalysen opstod bl.a. som en respons på en øget kompleksitet af den politiske beslutningsproces og den journalistiske professions ønske om en mere kritisk journalistik. For at tjene som en social handling der tilfredsstiller disse behov, må nyhedsanalyseeskribenten nødvendigvis rette sig mod komplekse situationer og forsøge at gå bag om de umiddelbart tilgængelige begivenheder. Det karakteristiske ved komplekse situationer er at der ikke er en tilfredsstillende overordnet fortolkning, men højst en række konkurrerende, alternative fortolkninger. Hvis en nyhedsanalyse tjener sit formål som social handling, vil rammesætningen af begivenheden således være informativ.

Denne informationelle karakteristik adskiller imidlertid ikke nyhedsanalysens rammesætning fra rammesætningen i meningsjournalistiske genrer som lederen og kommentaren. Mens man kan argumentere for at det er hensigtsmæssigt at vælge trivielle rammesætninger med henvisning til nyhedsartiklens faktaformidlende formål, synes der nemlig ikke at være noget ved de meningsjournalistiske genrers formål der taler for en sådan restriktion. I henhold til det meningstilkendegivende

aspekt der kendetegner samtlige disse genrers formål (hvor forskellige de end er), er restriktionen på valget af rammesætning at den tilgodeser afsenderens meningstilkendegivelse. Som modtagere accepterer og forventer vi med andre ord at afsenderen har interesser forbundet med en bestemt rammesætning, og at afsenderen netop rammesætter genstanden for kommunikation i overensstemmelse med sine interesser. Der synes heller ikke at være grund til at antage at det meningstilkendegivende aspekt skulle indebære restriktioner på hvordan rammesætningen præsenteres. Hvis vi konstaterede at en informativ rammesætning blev præsupponeret i disse genrer, vil der således ikke være grund til at blive overrasket. Det kunne f.eks. tage sig sådan ud: "Stop de afregulerede bogprisers hærgen" (leder, *Politiken* d. 30. august 2013). Her præsupponeres det at afreguleringen af bogpriserne bliver forstået som noget der hærger, og det er ikke givet at modtageren forstår afreguleringen sådan. Pointen er her at denne potentielle asymmetri ikke synes at være i uoverensstemmelse med nogle formålsbestemte konventioner for de meningsjournalistiske genrer.

Dette synes til gengæld at være tilfældet for nyhedsanalysen. I hvert fald kan man observere en regularitet i den informationsstrukturelle realisering af rammesætningen i korpusset af nyhedsanalyser. Denne observation skal afslutningsvis beskrives.

DEN SPROGLIGE REALISERING AF RAMMESÆTNINGEN I NYHEDSANALYSEN

På det overordnede niveau er der klare tegn på at nyhedsanalysen er konventionaliseret sprogligt. Således angiver brugen af genremarkørerne *nyhedsanalyse* og *analyse* ved indgangen til teksten at teksten tæller som den sociale handling nyhedsanalyse med de forpligtelser på sociale konventioner det indebærer. Træk og trin vedrører imidlertid det underordnede niveau. På dette niveau er der ikke en en-til-en-relation mellem udtryksformer og handling. Man kan altså ikke udpege sådan noget som en illokutionær markør (*illocutionary force indicating device*) (Searle 1996 (1969)) der uafhængigt af konteksten adskiller rammesætningen fra en anden specifik sproghandling. Ikke desto mindre er der sproglige midler til at indikere rammesætning.

I beskrivelsen af midlerne til at indikere rammesætning skelner jeg mellem *funktionsindikatorer* og *udtryk med rammeaktiveringspotentiale*. Funktionsindikatorer er generelle, grammatiske funktioner der kan fungere som træk- eller trinindikatorer på følgende to betingelser: 1) kommunikationssituationen er rammesat via genremarkører eller -indikatorer, dvs. det er klart for modtageren hvilket specifikt formål teksten tjener, og 2) de grammatiske funktioner er realiseret det sted i teksten hvor det træk de kan indikere, normalt udføres. I nyhedsanalysen er det generelt sprogets informationsstrukturelle midler der anvendes som rammesætningens funktionsindikatorer. Udtryk med rammeaktiveringspotentiale er sproglige udtryk der har et særligt potentiale til at aktivere en ramme i og med at der er relevante alternativer til dem i konteksten. Det er typisk fag- og emnespecifikke udtryk, udtryk der indebærer vurderinger og skalære udtryk. Arbejdsdelingen mellem de to typer af indikatorer er så at de informationsstrukturelle midler fremhæver de udtryk der har et særligt rammeaktiveringspotentiale.

Det er først og fremmest funktionsindikatorerne der kendetegner rammesætningen som en social handling i nyhedsanalysen. Den følgende beskrivelse vil således begrænse sig til informationsstrukturelle midler.

En informationsstrukturel analyse af teksterne i korpus viser følgende regularitet: Det eller de sproglige udtryk der er udslagsgivende for rammesætningen i rubrikken, præsenteres typisk som ny information. Analysen er baseret på den skemateoretisk funderede beskrivelse af sætningers informationsstruktur jeg har fremstillet andre steder (Borchmann 2007a; 2009). Det er ikke muligt at redegøre for den i detaljer her; jeg begrænser mig derfor til det absolut nødvendige for en kritisk bedømmelse og gentagelse af observationen. Den grundlæggende tanke i beskrivelsen er at en fremsættende sætnings opgave er at tilfredsstille et informationsbehov. I den skemateoretiske beskrivelse svarer et informationsbehov til en variabel der ikke er fastlagt (eller med Minskys topiske metafor: en plads (*slot*) der ikke er udfyldt). Med sætningen varetages denne opgave ved at identificere en variabel i en ramme og fastlægge den med en værdi. Informationsstrukturen omfatter således to underordnede funktioner: *variablen* og *værdien*. For eksempel:

1) Banker skal give aktionærer mere magt

Her identificerer “magt” variabelen og “mere” fastlægger den med en værdi. Derforuden skal det sagforhold der rammesættes, kunne genkendes. Denne opgave varetages af den underordnede funktion jeg i denne sammenhæng kalder *genkendelsen*, men som ret beset består i at *binde* variabelen til en situation. I ovenstående eksempel er det “Banker” der bidrager til genkendelsen. Vi har altså tre funktioner: variabelen, værdien og genkendelsen. Den informationsstrukturelle korrelation er så følgende: Værdien er altid – i alle genrer – sammenfaldende med sætningens *fokus* (Borchmann 2009; Heltoft 2003; Togeby 1993), genkendelsen er i nyhedsanalysen sammenfaldende med det man i traditionen har kaldt sætningens *emne* (Borchmann 2011).

Fokus er den information der er mest informativ blandt de informationer der er repræsenteret i sætningen; det er med andre ord ytringens *relevante* information. Det der er karakteristisk for fokuset, er for det første at det vil have relevante alternativer (hvor mange og hvilken status de har, afhænger af fokustypen (Borchmann 2007b)). For det andet er valget mellem fokusværdien og de fokusalternative værdier den forskel der gør en forskel. Og for det tredje er det karakteristisk at fokuset realiseres inden for nægtelsens virkeområde, dvs. hvis man indsætter en nægtelse i sætningen eller siger nej til den ytrede sætning, rammer nægtelsen den per default fokuserede information. For eksempel (fokus markeret med **fed**):

2) Ny offentlighedslov **begrænser** åbenhed⁴

Fokuset er ikke kodet i dansk når man ser bort fra særlige konstruktioner. Men der er ikke desto mindre intersubjektive, grammatiske kriterier for fastlæggelsen af fokus (Heltoft 2003). For det første realiseres fokuset typisk af visse led og ledmaterialer, nemlig: prædikativ, nominaler i ubestemt form, adjektiver, gradsadverbier, mådesadverbier, talord og informative verber. For det andet realiseres det – med mindre der er tale om informative verber eller markerede konstruktioner – i *fokusdomænet* (ibid.), dvs. efter nægtelsens plads i sætningen.

Emnet angiver det ytringen handler om. Emnet er – ligesom fokus – ikke kodet i dansk. Men også her er der visse intersubjektive, grammatiske kriterier for fastlæggelsen af emnet. Således realiseres emnet typisk af subjektet hvad enten det står i fundamentfeltet eller på subjektsplassen. Alternativt realiseres det af omstændighedsadverbialer i fundamentfeltet eller på adverbialpladsen i slutfeltet; det gælder først og fremmest sætninger med formelle og foreløbige subjekter, men kan også forekomme hvis subjektet er i nogen form. Det er endvidere karakteristisk at emnet enten realiseres af navne eller bestemte beskrivelser, eller af generiske betegnelser der angiver mere eller mindre klart afgrænsede, identificerbare mængder. Dvs. at emnet alt andet lige forudsættes tilgængeligt for modtageren. Endelig er det karakteristisk at det som forudsat tilgængelig information befinder sig uden for nægtelsens virkeområde. For eksempel (emnet/genkendelsen markeret med understregning):

3) Ny offentlighedslov begrænser åbenhed

Variablen har endnu ikke et informationsstrukturelt korrelat; her resterer et stykke arbejde (Borchmann 2013). Men det kan anføres at den i korpusset ofte realiseres af nominaler i generisk form placeret i slutfeltet (variablen markeret med kursiv).

4) Ny offentlighedslov begrænser *åbenhed*

Det er langt fra altid at variablen er sprogligt eksplicit. Når den ikke er, kan den imidlertid abstraheres ud fra værdien. For eksempel:

5) Bjarne Riis *tilstår*

Her fastlægger fokuset “tilstår” den variabel vi kan kalde *den sigtedes påstand*. Denne variabel kan abstraheres fra værdien tilstår. På samme måde vil man kunne abstrahere rammen ud fra variablen. I ovenstående tilfælde vil man kunne abstrahere en efterforskningsramme ud fra variablen den sigtedes påstand.

Når man anvender denne informationsstrukturelle analyse på korpus, viser der sig en regularitet. Således gælder det at det eller de sproglige valg der er udslagsgivende for rammesætningen, typisk ikke realiseres som emne, men som fokus eller som variabel inden for nægtelsens virkeområde. Dernæst gælder det at emnet typisk repræsenterer en trivial rammesætning. For eksempel:

- 6) Regeringen *spiller højt spil* med ghettoplan
- 7) Saad Hariri kan kun fortsætte på **Hizbollahs** *nåde*
- 8) Japansk nyvalg skal **redde** *økonomien*
- 9) Dansk folkeparti *danser* **stammedans**
- 10) EU blev ikke **mere** *folkeligt*
- 11) Ny offentlighedslov **begrænser** *åbenhed*
- 12) Der **mangler** *helhed i sundhedsindsats*
- 13) Spindoktorers kommunikation er **uden for enhver** *kontrol*

Der er dog 11 undtagelser (ud af 43) fra denne regelmæssighed i korpus. For eksempel:

- 14) Den uerklærede krig mod Lene Espersen
- 15) *Hvad bliver* Nordkoreas næste træk?
- 16) Da Bondam gik i seng med fjenden
- 17) Rokade styrker Søvndal
- 18) Løkkes syge kamp

Man bemærker her at variabelen ved realiseringen er gjort til emnet eller til en del af emnet. Dermed forudsættes det at den rammesætning variablene indebærer, er forudsat tilgængelig. Den eneste rubrik hvormed der gives angiveligt ny information er 17; men her er det variabelangivende udtryk 'Rokade' der er udslagsgivende for rammesætningen, realiseret som emne.

Det er imidlertid interessant at det for 7 af disses vedkommende drejer sig om den spil- eller den krigsramme der er typisk for den procesorienterede politiske journalistik. Det gælder blandt andet eksempel 14-18 hvor 'krig', 'træk', 'gik i seng med fjenden', 'rokade' og 'kamp' har potentiale til at aktivere en spil- eller krigsramme. Størsteparten

af undtagelserne kan derfor forklares ved at skribenterne regner disse rammesætninger af politik som så etablerede i offentligheden at de kan forudsættes som et fælles vidensgrundlag. Det betyder til gengæld at de må anses for at være grænsetilfælde med hensyn til informativitet; analyseskribentens rammesætning tilfører med andre ord ikke noget til forståelsen læseren ikke selv ville kunne tilføre. Og for så vidt er de faktisk ikke formålstjenstlige.

Den observerede regelmæssighed indikerer for det første at rammesætningen er reguleret af sociale konventioner. For det andet kan regulariteten beskrives som funktionelt, retorisk motiveret både med henvisning til de behov nyhedsanalysen skal tilfredsstille, og med henvisning til arbejdsdelingen mellem meningsjournalistiske genrer og forklarende nyhedsjournalistiske genrer som nyhedsanalysen. Ved at realisere det eller de sproglige valg der er udslagsgivende for rammesætningen som fokus, angiver afsenderen nemlig dels at der er alternative rammesætninger, dels at rammesætningen kan benægtes og således står til diskussion. Det er i fuldstændig overensstemmelse med nyhedsanalysens formål som et tilbud om en fortolkning – en fortolkning som afsenderen kan understøtte, men som han eller hun til forskel fra de meningsjournalistiske genrer principielt ikke har nogen særinteresser i at kommunikere.

De informationsstrukturelle karakteristika understøtter altså bestemmelsen af rammesætningen som en typificeret social handling.

KONVENTIONER OG FUNKTIONSHIERARKI: ET SUPPLEMENT

Den præsenterede analyse har haft følgende formål: at sandsynliggøre at der er sociale konventioner for rammesætningen i nyhedsanalysen, og dermed understøtte antagelsen om at rammesætningen er typificeret social handling i denne genre.

Analysen har vist at nyhedsanalysetekster realiserer en retorisk strategi, og at denne strategi på visse punkter adskiller sig fra nyhedsartiklen. I henhold til det skitserede genreteoretiske grundlag er genren tilpasset de behov der opstår med udviklingen af livsformerne. Denne udvikling er bestemt af et sammensurium af indbyrdes relaterede for-

hold, bl.a. det informationsteknologiske stadium, mængden og typen af information der er tilgængelig for journalisterne og for borgerne, avisernes relation til politiske partier, borgernes købekraft, de markedsmæssige forhold for avisproduktionen, borgernes relation til politikerne og lovgivningsarbejdets organisering. Det afgørende er nu at de strategier der afdækkes i analysen og rekonstrueres som trækstrukturer, netop forekommer at være rettet mod de behov der opstår som følge af disse forhold, nemlig borgernes behov for at skabe overblik og sammenhæng og forstå og vurdere informationer, især i relation til den politiske beslutningsproces, og journalisternes behov for at imødekomme dette behov, ikke mindst som følge af de markedsmæssige forhold avisproduktionen underlagt. Nyhedsanalysens organiseringsform kan altså siges at være funktionelt motiveret i forhold til et formål der igen er bestemt af historiske og kulturelle forhold.

Med hensyn til rammesætningen er det interessante resultat for det første at rammesætningen har en central funktion i den rekonstruerede strategi, og for det andet at der er klare indikationer på at der er restriktioner på realiseringen af denne funktion: Rammesætningen realiseres typisk med rubrikken; den er typisk informativ; og den fremsættes typisk som ny information. Disse restriktioner adskiller nyhedsanalysen fra nyhedsartikler og med hensyn til den sidste restriktion også fra de meningsjournalistiske genrer, og dermed er de med til at opretholde en arbejdsdeling i avisgenresystemet og sikre at nyhedsanalysen opfylder sit historisk og kulturelt bestemte formål. Derfor kan restriktionerne, ligesom strategien, anses for funktionelt, retorisk motiverede. Således har tekstanalysen skabt en forbindelse mellem de højeste niveauer i form af de ovenfor nævnte forhold og det laveste niveau i form af rubrikkens informationsstrukturelle karakteristika.

Analysen understøtter samtidig den hypotese at rammesætningen er en social handling. Dermed tjener analysen som et supplement til de politologisk orienterede tilgange til rammesætning inden for sprog- og kommunikationsforskningen. Mens rammesætningen i henhold til disse tilgange repræsenterer bestemte værdier og interesser og dækker over en mere eller mindre skjult magtudøvelse eller et ideologisk pres der sætter sig igennem bag om ryggen på afsenderen, giver den nyretoriske sociokognitivt orienterede genreanalyse anledning til at skelne

mellem trivielle og informative rammesætninger, og der peges på normer for anvendelsen og realiseringen af disse inden for avisgenresystemet. Som et supplement på det specifikke rammesætningsanalytiske niveau kan fremhæves den observation at den informative rammesætning typisk fremsættes som ny information, mens den rammesætning emnet repræsenterer som forudsat information, er triviel. Det er i direkte modstrid med Pan og Kosickis semantiske, van Dijk-baserede rammesætningsanalyse; her fremhæves nemlig den designatorfunktion emnet typisk varetager, som den der ofte repræsenterer en ideologisk bestemt ramme (Pan & Kosicki 1993: 62-63). Hvis man anvendte Pan og Kosickis rammesætningsanalyse på nyhedsanalysen, ville man med andre ord blive instrueret om at lede netop der hvor der typisk ikke er noget at finde.

Den metodologiske pointe er at den sproglige analyse af handlinger med sproget bliver mere informativ hvis den beriges kontekstuel efter de skitserede genreteoretiske principper. Man kan anføre at det gør analysen en kende omstændelig, men det er vel et mindre onde end at analysen bliver for lidt informativ eller endda direkte misvisende.

Simon Borchmann
Roskilde Universitet⁵
sub@ruc.dk

NOTER

- 1 Det gælder dog ikke den dømmende og den anvisende analyse.
- 2 Se også Schultz (2007) der netop fremhæver pressens afhængighed af konsumptionsfeltet, og som på det grundlag faktisk betvivler selvstændighedstesen.
- 3 Dette er naturligvis ikke en generalisering der forsøges godtgjort med eksemplet; det er en norm for korte nyheder jeg antager er velkendt.
- 4 Når det ikke er "åbenhed", men "begrænser" der realiserer fokus i sætningen, skyldes det to forhold. For det første er det selve formålet med en offentlighedslov at regulere åbenheden i en forvaltning; åbenhed er således en variabel der ud fra en skemateoretisk betragtning må anses for aktiveret i en eller anden grad når udtrykket offentlighedslov er anvendt. Når udtrykket offentlighedslov er anvendt, og modtageren ved hvad en offentlighedslov er, er det med andre ord ikke særlig informativt at bruge udtrykket åbenhed. Vi kan ganske vist forestille os en sprogbrugssituation hvor udtrykket åbenhed realiserer fokus selvom udtrykket offentlighedslov optræder i samme sætning, nemlig en lærebog (om offentlig forvaltning). Men dels er den aktuelle sprogbrugssituation ikke af denne type, dels omfatter sætningen et udtryk med et større informationspotentiale. Udtrykket 'begrænser' er mere informativt i og med at det tildeler variabelen åbenhed en værdi. I den typificerede situation og sætningskonteksten kan 'begrænser' altså siges at udkonkurrere 'åbenhed' med hensyn til informativitet. Det andet forhold der også kan siges spille en rolle, er at det i den aktuelle, historiske kontekst netop var spørgsmålet om hvorvidt den nye offentlighedslov gav mere eller mindre åbenhed, der var gjort til genstand for diskussion i offentligheden.
- 5 Artiklen er overvejende blevet til mens jeg var ansat på Aarhus Universitet.

LITTERATUR

- Altheide, David L. & Robert P. Snow (1991) *Media worlds in the postjournalistic era*. New York: Aldine de Gruyter.
- Askehave, Inger & John M. Swales (2001) "Genre identification and communicative purpose: A problem and a possible solution". *Applied Linguistics* 22(2). 195-212.
- Bazerman, Charles (1994) "Systems of Genres and the Enactment of Social Intentions". Aviva Freedman & Peter Medway (red.) *Genre and the New Rhetoric*. London: Taylor & Francis. 79-101.
- Berge, Kjell Lars (2010) "Tekst og ytringhandlingsteori". *Skandinaviske Sprogstudier* 1. 93-110.
- Berkenkotter, Carol og Thomas N. Huckin (1993) "Rethinking Genre from a Socio-cognitive Perspective". *Written Communication* 10. 475-508.
- Bhatia, Vijay K. (1993) *Analysing Genre: Language Use in Professional Settings*. London: Longman.
- Bitzer, Lloyd (1968) "The Rhetorical Situation". *Philosophy & Rhetoric* 1. 1-14.
- Borchmann, Simon (under udgivelse) "The Perilous Life of a Linguistic Genre Convention". *Europäische Studien zur Textlinguistik* 12.
- Borchmann, Simon (2013) "Det mentale cockpit – en epistemologisk og psykologisk karakteristik af den meddelsesstrukturelle konstituent variablen". *14. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog*. Århus: Aarhus Universitet. 77-103.
- Borchmann, Simon (2011) "Sproglige faktorer i tekstforståelsen. Fra det skrevne til det mente". Lars Heltoft (red.) *Sprogagttagelse og tekstlæsning*. EMU Danmarks Undervisningsportal. http://fou.emu.dk/offentlig_show_projekt.do?id=120087
- Borchmann, Simon (2009) "Relevansstrukturen som den fundamentale funktion i sprogforståelsen – skitse til en teori". *12. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog*. Århus: Aarhus Universitet. 79-100.
- Borchmann, Simon (2007a) "Hvad skriver vi om – topik på sætningsniveau". Peter Widell & Henrik Jørgensen (red.) *Det bedre argument*. Århus: Wessel & Huitfeldt. 53-85.
- Borchmann, Simon (2007b) "Fokus i dansk skriftsproglig sprogbrug". *11. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog*. Århus: Aarhus Universitet. 64-75.
- Bransford, John D. & Merieta K. Johnson (1972) "Contextual prerequisites for understanding: Some investigators of comprehension and recall". *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior* 11. 717-726.
- Bro, Peter (2009) *Menneskelig kommunikation – Fra telegrafisternes til journalisterne tidsalder*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

- Van Dijk, Teun (1995) "Discourse semantics and ideology". *Discourse & Society* 6. 243-289.
- Van Dijk, Teun (1977) *Text and context: explorations in the semantics and pragmatics of discourse*. London: Longman.
- Entman, Robert (2007) *Projections of power: framing news, public opinion and U.S. foreign policy*. Chicago: Chicago University Press.
- Entman, Robert (1993) "Framing: Toward a Clarification of a Fractured Paradigm". *Journal of Communication* 43. 51-58.
- Gamson, William A. (1989) "News as Framing". *The American Behavioral Scientist* 33(2). 157-161.
- Gernsbacher, Morton Ann (1996) "The Structure-Building Framework: What It Is, What It Might Also Be, And Why". B.K. Britton & A.C. Graesser (red.) *Models of Understanding Text*. London: Lawrence Erlbaum. 289-311.
- Harder, Peter (2010) *Meaning in Mind and Society*. Berlin/New York: De Gruyter Mouton.
- Heltoft, Lars (2003) "Iconic and categorial focus systems in Scandinavian". J. Hetland & V. Molnár (red.) *Structures of Focus and Grammatical Relations*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Himley, Margareth (1986) "Genre as Generative: One Perspective on One Child's Early Writing Growth". Martin Nystrand (red.) *The Structure of Written Communication: Studies in Reciprocity between Writers and Readers*. Orlando: Academic Press.
- Hjarvard, Stig (1999) "Politik som mediemontage. Om mediernes forandring af den politiske kommunikation". Jørgen Goul Andersen m.fl. (red.) *Den demokratiske udfordring*. København: Hans Reitzels Forlag. 30-52.
- Hjarvad, Stig (2009) "Samfundets medialisering: En teori om mediernes forandring af samfund og kultur". *Nordicom-Information* 31. 5-35.
- Kuypers, Jim (2002) *Press Bias and Politics: How the Media Frame Controversial Issues*. Westport: Praeger.
- Lakoff, George (2004) *Don't think of an elephant!: Know your values and frame the debate*. White River Junction: Chelsea Green Pub. Co.
- Levinson, Stephen C. (1995) "Three levels of meaning". F. Palmer (red.) *Grammar and Meaning: Essays in honour of Sir John Lyons*. Cambridge: Cambridge University Press. 90-115.
- Loftager, Jørn (2007) "Demokratisk journalistik mellem politisk magt og afmagt". *Journalistica* 7. 33-54.
- Lund, Anker Brink (2002) *Den redigerende magt – nyhedsinstitutionens politiske indflydelse*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- McNair, Brian (2000) *Journalism and democracy: An evaluation of the political public sphere*. London/New York: Routledge.

- Meilby, Mogens (2006) *Journalistikkens grundtrin*. Århus: Ajour.
- Meilby, Mogens (2004) "Nyhedsanalyse vinder langsomt frem". Århus: Update. www.update.dk.
- Miller, Carolyn (1984) "Genre as social action". *Quarterly Journal of Speech* 70. 151-167.
- Miller, Carolyn (2012) "Genre emergence and evolution". Paper præsenteret på Rhetoric Society of Americas konference *Re/framing Identification*. 25.05.12.
- Minsky, Marvin (1975) *A Framework for Representing Knowledge*. Patrick H. Winston (red.) *The Psychology of Computer Vision*. New York: McGraw-Hill. 211-277.
- Nystrand, Martin (1986) *The Structure of Written Communication: Studies in Reciprocity between Writers and Readers*. Orlando: Academic Press.
- Pan, Zhongdang & Gerald M. Kosicki (1993) "Framing Analysis: An Approach to News Discourse". *Political Communication* 10. 55-75.
- Pedersen, Martine Lind, Johnni Michelsen & Martin Leonhard Bertelsen (2006) *Den politiske analyse – En undersøgelse af genren politisk analyse i Politiken, Berlingske Tidende, Jyllands-Posten og Information*. Specialeafhandling. Roskilde: Roskilde Universitetscenter.
- Rumelhart, David E. (1980) "Schemata: the building blocks of cognition". R.J. Spiro (red.) *Theoretical Issues in Reading Comprehension*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum.
- Schultz, Ida (2007) "Fra Partipresse over Omnibuspresse til Segmentpresse". *Journalica* 5. 5-26
- Searle, John (1996 (1969)) *Speech acts*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Svith, Flemming (2011) *Nyhedsjournalistik – bedre end sit rygte? Et sociologisk og diskursanalytisk studium af forklarende journalistik i danske aviser gennem 40 år*. Ph.d.-afhandling. Århus: *Politica*.
- Swales, John M. (1990) *Genre analysis: English in academic and research settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Søllinge, Jette Drachmann (1999) "Historien om den politiske journalistik – Et drama i flere akter uden slutning" Erik Meier Carlsen, Peter Kjær & Ove K. Pedersen (red.) *Magt og fortælling* Århus: Forlaget Ajour. 76-95.
- Thomsen, Niels & Jette D. Søllinge (1991) *De danske aviser 1634-1991*, bind 3 1918-1991. Odense: Odense Universitetsforlag.
- Togebj, Ole (1993) *PRAXT – pragmatisk tekstteori*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Zabel, Louise (2007) *Politiken – Fra newspaper til viewspaper*. Specialeafhandling. Roskilde: Roskilde Universitet. <http://hdl.handle.net/1800/2446>
- Zwaan, Rolf (1996) "Towards a Model of Literary Comprehension". B.K. Britton & A.C. Graesser (red.) *Models of Understanding Text*. London: Lawrence Earlbaum.
- Ørsten, Mark (2005) "Nyhedsinstitutionen: Et ny-institutionelt perspektiv på den medierede politiske kommunikation". *Økonomi og politik* 78(3). 13-28